

УДК 343.73

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.2.25>

СУБ'ЄКТИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ТА ЇХ ВИДИ

Глух М.В.,

*кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри фінансового та податкового права
Державного податкового університету
ORCID: 0000-0002-6107-5415*

Саввопуло К.В.,

*аспірант кафедри фінансового та податкового права
Державного податкового університету,
ORCID: 0009-0006-1972-7252*

Глух М.В., Саввопуло К.В. Суб'єкти фінансової безпеки держави та їх види.

У статті розглянуто систему правового регулювання фінансової безпеки держави через призму діяльності її суб'єктів. Аргументовано, що у законодавчих та підзаконних нормативних актах не визначено переліку спеціальних суб'єктів фінансової безпеки держави, що є цілком обґрунтованим, оскільки фінансова безпека є складовою національної безпеки держави, тому доцільно суб'єктів національної безпеки держави розглядати і як суб'єктів фінансової безпеки, проте звісно з урахуванням їхніх повноважень і компетенції у сфері захисту фінансових інтересів держави. Проаналізовано наукові та нормативні підходи до класифікації суб'єктів забезпечення фінансової безпеки, аргументовано авторське бачення структуризації. Обґрунтовано наявність чотирьох основних груп: концептуальних, розпорядчих, контролюючих та допоміжних суб'єктів фінансової безпеки, кожна із яких виконує специфічну функцію: від формування ідеологічних засад державної фінансової політики до забезпечення контролю за дотриманням законодавства. Розкрито особливості повноважень та правового статусу кожної групи суб'єктів із урахуванням їхнього впливу на стабільність фінансової системи держави. Висвітлено аспекти конституційно-правового статусу, ролі та функцій суб'єктів фінансової безпеки в правовій системі України. Підтримано науково-практичну позицію щодо необхідності уніфікації підходів до систематизації та чіткого визначення компетенцій вказаних органів на підставі прийняття закону «Про основи фінансової безпеки України». Наголошено на важливості створення ефективного механізму взаємодії між органами влади, громадянським суспільством та іншими інституціями з метою підвищення рівня захищеності фінансових інтересів держави. Підсумовано, що суб'єкти фінансової безпеки становлять собою багаторівневу систему, до якої входять як органи державної влади, так і громадянське суспільство, проте кожен з вказаних суб'єктів відіграє специфічну, але важливу роль у цьому процесі забезпечення фінансової безпеки держави. Запропоновано за доцільне суб'єктів фінансової безпеки держави виокремлювати в наступні групи: 1) концептуальні суб'єкти фінансової безпеки держави (Президент України, Верховна Рада України, Рада національної безпеки та оборони України), які мають специфічний конституційно-правовий статус, який передбачає можливість вирішувати комплекс питань загальнодержавного значення, формують доктрину фінансової безпеки, формують засади державної політики у сфері фінансової безпеки, приймають акти, які мають особливу юридичну силу; 2) розпорядчі суб'єкти фінансової безпеки держави (Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, Служба Безпеки України, Національний банк України) – беруть участь у формуванні державної фінансової стратегії та відповідають за її практичну реалізацію; 3) контролюючі суб'єкти фінансової безпеки держави (суди загальної юрисдикції, прокуратура України, Національне антикорупційне бюро України, податкові та митні органи), які забезпечують контроль та нагляд у сфері фінансової безпеки держави метою якого, є забезпечення законності та дисципліни у сфері захисту фінансових інтересів держави; 4) допоміжні суб'єкти фінансової безпеки держави (громадяни та громадські об'єднання), які діють як незалежні учасники процесу забезпечення фінансової безпеки, а саме виконують функції незалежного спостерігача та мають можливість опосередковано впливати на діяльність інших учасників системи забезпечення фінансової безпеки.

Ключові слова: фінансова безпека, фінансовий інтерес, національна безпека, національна фінансова безпека, суб'єкт фінансової безпеки, забезпечення фінансової безпеки.

Glukh M.V., Savvopulo K.V. Subjects of financial security of the state and their types.

The article considers the system of legal regulation of the financial security of the state through the prism of the activities of its subjects. It is argued that the legislative and subordinate regulatory acts do not define a list of special subjects of financial security of the state, which is quite justified, since financial security is a component of the national security of the state, therefore it is advisable to consider the subjects of national security of the state as subjects of financial security, but of course taking into account their powers and competence in the field of protecting the financial interests of the state. The scientific and regulatory approaches to the classification of subjects of financial security are analyzed, the author's vision of structuring is argued. The existence of four main groups is substantiated: conceptual, administrative, controlling and auxiliary subjects of financial security, each of which performs a specific function: from the formation of the ideological foundations of state financial policy to ensuring control over compliance with the law. The features of the powers and legal status of each group of entities are revealed, taking into account their impact on the stability of the state's financial system. The aspects of the constitutional and legal status, role and functions of financial security entities in the legal system of Ukraine are highlighted. The scientific and practical position on the need to unify approaches to systematization and clearly define the competencies of the specified bodies on the basis of the adoption of the law «On the Fundamentals of Financial Security of Ukraine» is supported. The importance of creating an effective mechanism for interaction between government bodies, civil society and other institutions is emphasized in order to increase the level of protection of the state's financial interests. It is concluded that financial security entities constitute a multi-level system, which includes both state authorities and civil society, however, each of the specified entities plays a specific but important role in this process of ensuring the state's financial security. It is proposed that it is expedient to separate the subjects of the state's financial security into the following groups: 1) Conceptual subjects of the state's financial security (President of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, National Security and Defense Council of Ukraine), which have a specific constitutional and legal status, which provides for the ability to resolve a complex of issues of national importance, form the doctrine of financial security, form the principles of state policy in the field of financial security, adopt acts that have special legal force; 2) Administrative subjects of the state's financial security (Cabinet of Ministers of Ukraine, central executive bodies, local self-government bodies, Security Service of Ukraine, National Bank of Ukraine) - participate in the formation of the state financial strategy and are responsible for its practical implementation; 3) Controlling entities of the state's financial security (courts of general jurisdiction, the Prosecutor's Office of Ukraine, the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, tax and customs authorities), which provide control and supervision in the field of the state's financial security, the purpose of which is to ensure legality and discipline in the field of protecting the financial interests of the state; 4) Auxiliary entities of the state's financial security (citizens and public associations), which act as independent participants in the process of ensuring financial security, namely, they perform the functions of an independent observer and have the ability to indirectly influence the activities of other participants in the system of ensuring financial security.

Key words: financial security, financial interest, national security, national financial security, entity of financial security, ensuring financial security.

Постановка проблеми. Проблематика забезпечення фінансової безпеки України набуває особливої актуальності в умовах внутрішньої нестабільності та зовнішніх загроз. Незважаючи на наявність окремих нормативно-правових актів, у національному законодавстві досі відсутній єдиний системний підхід до визначення суб'єктів фінансової безпеки та їх компетенції. Роль окремих органів державної влади у цій сфері залишається недостатньо визначеною, що ускладнює координацію дій і ефективне реагування на фінансові загрози. Відсутність профільного закону про фінансову безпеку зумовлює фрагментарність правового регулювання та невизначеність організаційної структури відповідальної системи. Недостатній рівень нормативного узгодження між суб'єктами різного рівня (від концептуальних до допоміжних) також ускладнює формування цілісної моделі державної фінансової безпеки. З огляду на це, дослідження складу та статусу суб'єктів фінансової безпеки з метою удосконалення законодавчого регулювання в цій сфері.

Мета дослідження: характеристика суб'єктів фінансової безпеки та виокремлення основних видів суб'єктів фінансової безпеки, їх компетенції.

Стан опрацювання проблематики. Окремі питання гарантій діяльності захисника були предметом дослідження Т.Б. Вільчик, І.В. Головань, М.А. Погорецького, М.М. Погорецького, О.С. Старенького, О.Г. Яновської та інших, проте комплексно питання гарантій діяльності захисника на стадії досудового розслідування у рішеннях ЄСПЛ та їх імплементаційного впливу на кримінально-процесуальне законодавство України та правозастосовну практику не досліджувалось.

Виклад основного матеріалу. У законодавчих та підзаконних нормативних актах не визначено переліку спеціальних суб'єктів фінансової безпеки держави, що є цілком обґрунтованим, оскільки фінансова безпека є складовою національної безпеки держави. Відповідно підтримуємо позицію О.В. Томчука, який вважає, що суб'єктів національної безпеки держави доцільно розглядати і як суб'єктів фінансової безпеки, проте звісно з урахуванням їхніх повноважень і компетенції у сфері захисту фінансових інтересів держави [1, с. 71].

Так, проаналізувавши нормативно-правові акти, які визначають повноваження органів державної влади, можна виокремити наступні органи державної влади, які є суб'єктами фінансової безпеки.

Відповідно до статті 85 Конституції України, Верховна Рада України наділена повноваженнями, спрямованими на формування правових засад функціонування системи фінансової безпеки, зокрема, до її компетенції належить: а) ухвалення законодавчих та нормативно-правових актів, формування концепцій фінансової безпеки й державних програм її забезпечення, затвердження яких є необхідним на національному рівні; б) визначення національних фінансових інтересів у межах державної політики; в) проведення експертизи законопроектів, положень, постанов і розпоряджень щодо їх відповідності чинному законодавству та вимогам у сфері фінансової безпеки; г) ратифікація міжнародних договорів та угод, у тому числі тих, що стосуються зміцнення фінансової безпеки та реалізації відповідних завдань і цілей у цій сфері; д) здійснення парламентського контролю за діяльністю органів державної влади і управління у частині забезпечення фінансової безпеки [2].

Рахункова палата як орган в сфері забезпечення фінансової безпеки головним завданням має здійснення повноважень контролю за дотриманням фінансової безпеки України в ході бюджетного процесу. Так, згідно з ст. 37 Закону України «Про Рахункову палату», Рахункова палата подає і представляє парламенту щорічний звіт про результати діяльності Рахункової палати; подає інформацію парламенту про результати здійснення Рахунковою палатою заходів державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту); надає в межах компетенції консультації парламенту [3].

Поміж іншого, відповідно до статті 116 Конституції України Кабінет Міністрів України реалізує свої повноваження в сфері фінансової безпеки шляхом координації діяльності органів виконавчої влади, а саме: а) координує діяльність виконавчих органів влади у межах своєї компетенції, враховуючи щорічні завдання, що формуються Президентом України та парламентом, для гарантування дотримання заходів фінансової безпеки; б) формує витратну частину державного бюджету для фінансування бюджетних програм, спрямованих на зміцнення фінансової безпеки держави [2]. Органи виконавчої влади, у свою чергу, здійснюють практичну реалізацію законодавчих вимог і програмних документів, спрямованих на підвищення рівня фінансової безпеки: а) забезпечують виконання законодавства, а також рішень Президента України та Уряду у цій сфері; б) розробляють підзаконні нормативно-правові акти в межах своєї компетенції, що стосуються фінансової безпеки, та надають відповідні пропозиції керівним органам; в) реалізують комплекс заходів для посилення фінансової безпеки; г) працюють над підвищенням фінансової стабільності та ефективним використанням наявних фінансових ресурсів як держави, так і суб'єктів господарювання, установ і населення; д) визначають пріоритети у реалізації фінансової, бюджетної, грошово-кредитної, валютної, податкової, митної, інвестиційної та цінової політики; е) формують прогнозні баланси фінансових ресурсів; є) здійснюють активну політику у сфері розподілу та витрачання фінансових ресурсів; ж) аналізують і виявляють дестабілізуючі чинники у фінансово-кредитній сфері, вживають термінових заходів щодо їх усунення; з) готують пропозиції щодо внесення змін до законодавства і нормативно-правових актів з метою посилення фінансової безпеки держави, суб'єктів господарювання, регіонів, галузей економіки, організацій, установ і громадян [4, с. 385].

Також Президент України відіграє ключову роль у визначенні стратегічних напрямів зміцнення фінансової безпеки держави. Зокрема, відповідно до статті 106 Конституції України до повноважень Президента України належить: а) забезпечення національної безпеки держави; б) звертатися з посланнями до народу та із щорічними і позачерговими посланнями до парламенту про внутрішнє і зовнішнє становище України, в тому числі і щодо фінансової безпеки; в) призначає на посади та звільняє з посад половину складу Ради Національного банку України; г) вносить до Верховної Ради України подання про призначення на посаду та звільнення з посади Голови Служби безпеки України; д) зупиняє дію актів Кабінету Міністрів України з мотивів невідповідності цій Конституції з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо їх конституційності; ж) очолює Раду національної безпеки і оборони України тощо [2].

Рада національної безпеки і оборони України виступає як ключовий координаційний орган, що спрямовує діяльність відповідних органів виконавчої влади і здійснює контроль у сфері забезпечення фінансової безпеки держави. Згідно зі статтею 4 Закону України «Про Раду національної

безпеки і оборони України», до її повноважень належить: а) приймає рішення щодо визначення стратегічних національних інтересів України, концептуальних підходів та напрямів забезпечення національної безпеки і оборони у економічній сфері; б) ініціює розроблення нормативних актів та документів з питань фінансової безпеки, узагальнює практику їх застосування та результати перевірок їх виконання; в) координує і контролює переведення центральних і місцевих органів виконавчої влади, а також економіки країни на роботу в умовах воєнного чи надзвичайного стану; г) здійснює постійний моніторинг та аналітичну оцінку стану фінансової безпеки в країні; д) виявляє потенційні виклики і загрози фінансовій безпеці на випередження, а також підготовка відповідних пропозицій для Президента України щодо їх нейтралізації та підвищення рівня захищеності національної фінансової системи [5].

Міжвідомча комісія з питань фінансової безпеки при Раді національної безпеки і оборони України функціонує як консультативно-дорадчий орган у сфері забезпечення фінансової безпеки. Відповідно до Положення про Міжвідомчу комісію з питань фінансової безпеки при Раді національної безпеки і оборони України, затвердженого указом Президента України від 07.05.2001 року № 294/2001. У межах своїх повноважень Комісія: а) здійснює оцінювання та прогнозування ситуації у фінансовій і грошово-кредитній сферах, розробляє пропозиції щодо комплексного вирішення проблем фінансової безпеки держави; б) аналізує стан державного регулювання фінансових ринків, визначає основні тенденції їх розвитку та пропонує шляхи вдосконалення відповідної політики; в) ідентифікує загрози фінансовій безпеці України, оцінює ризики їх виникнення в контексті формування фінансової та грошово-кредитної політики; г) проводить аналіз діяльності державних органів і органів місцевого самоврядування на предмет дотримання ними інтересів національної безпеки у фінансовій сфері, надає відповідні висновки та рекомендації; д) вивчає міжнародний досвід забезпечення фінансової безпеки та протидії тіньовій економіці, формулює пропозиції щодо його адаптації в Україні [6].

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про Національний банк України» Національний банк України, як центральний банк держави та спеціальний орган державного управління визначає та проводить грошово-кредитну політику, забезпечує стабільність грошової одиниці України та здійснює вказані функції в інтересах фінансової безпеки України [7].

Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування відповідають за реалізацію завдань і вирішення питань у сфері фінансової безпеки, які згідно із законодавством належать до їхньої компетенції. Зокрема, такі повноваження визначаються Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [8] та Законом України «Про місцеві державні адміністрації» [9].

Поміж іншого, органи судової влади забезпечують судовий розгляд справ про кримінальні правопорушення у справах про злочини, що завдають шкоди фінансовій безпеці України. Громадяни України, відповідно до прав і обов'язків, закріплених у Конституції України, беруть участь у забезпеченні фінансової безпеки держави через такі форми: а) реалізують національні фінансові інтереси шляхом участі у виборах, референдумах, інших формах прямої демократії, а також через обрані ними органи державної влади та місцевого самоврядування; б) як особисто, так і через громадські об'єднання, порушують питання щодо небезпечних процесів і загроз у сфері фінансової безпеки, привертаючи до них увагу суспільства та державних інституцій; в) добровільно та в рамках виконання своїх конституційних обов'язків беруть участь у заходах, визначених законодавством, з метою зміцнення фінансової безпеки держави; г) законними методами захищають свої права, інтереси та майнову безпеку [4, с. 390].

В свою чергу, В.І. Мельник та С.В. Іващенко всю сукупність суб'єктів забезпечення фінансової безпеки вважають за доцільне виділяти відповідно до рівня фінансової безпеки, адже таке розподілення є найбільш доцільним, враховуючи різний напрямок впливу кожного суб'єкта та різні окреслені повноваження у цій сфері. Вчені пропонують визначати наступні групи суб'єктів забезпечення фінансової безпеки: 1) на рівні міжнародної фінансової безпеки - міжнародні фінансові організації; 2) на рівні фінансової безпеки держави - Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Президент України, Рада національної безпеки і оборони України, Рахункова палата, Міністерство фінансів України, Національний банк України, центральні органи виконавчої влади; 3) на рівні фінансової безпеки регіону - місцеві органи влади, головні та територіальні управління в областях та на місцях центральних органів виконавчої влади; 4) на рівні фінансової безпеки суб'єкта господарювання - керівники підприємств, фінансові відділення, служби безпеки суб'єктів господарювання; 5) фінансова безпека особи - особа в самостійному порядку [10, с. 36].

І.О. Ревак зауважує, що забезпечення фінансової безпеки на кожному рівні здійснюється за допомогою конкретних суб'єктів, а саме: 1) міжнародні фінансові інститути та організації; 2) держава в особі законодавчого органу, виконавчих та судових органів (інституцій) - Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України,

Міністерство фінансів України, суди загальної юрисдикції, Служба безпеки України тощо; 3) установи фінансово-кредитної сфери, зокрема Національний банк України, комерційні банки, страхові компанії, фондові біржі, кредитні спілки, інвестиційні фонди та компанії, довірчі товариства та ін.; 4) регіональні фонди, асоціації, консорціуми тощо; 5) фірми, підприємства, інші суб'єкти господарювання; 6) домогосподарства; 7) населення (особа). Безумовно, обґрунтування сутності об'єктів та суб'єктів фінансової безпеки є лише початковим етапом у складному процесі забезпечення фінансової безпеки держави в цілому. Усі дії із забезпечення фінансової безпеки держави повинні спрямовуватися в першу чергу на об'єкти, а вже за допомогою арсеналу спеціальних методів, засобів, функцій тощо суб'єкти безпеки повинні забезпечувати безпеку кожного рівня та виду фінансової безпеки [11, с. 56].

О.В. Томчук пропонує усі суб'єкти, залучені до системи фінансової безпеки, поділяти на чотири основні групи залежно від їх правового статусу: 1) концептуальні суб'єкти (Президент України, Верховна Рада України, Рада національної безпеки і оборони України) – їх роль обумовлена конституційно-правовим статусом, що дозволяє вирішувати загальнодержавні питання, включаючи визначення ідеологічних засад політичної влади; особливою юридичною силою актів, які вони приймають; тісною системою взаємозв'язків і взаємної відповідальності перед суспільством у питаннях внутрішньої та зовнішньої політики; повноваженнями, які мають організаційний характер і створюють основу для діяльності інших груп суб'єктів у сфері фінансової безпеки; 2) розпорядчі суб'єкти (органи, які безпосередньо реалізують державну політику щодо фінансової безпеки – Кабінет Міністрів України, міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, Служба безпеки України, Національний банк України) – мають вагомий вплив на захист фінансових інтересів держави, забезпечують цілісність механізму фінансової безпеки, реалізують політичну владу через адміністративно-правовий захист, здійснюють вплив через процедурні, організаційні, інформаційні та матеріально-технічні механізми; 3) контролюючі суб'єкти (органи, що забезпечують контроль і нагляд у сфері фінансової безпеки – суди, прокуратура, Національне антикорупційне бюро України, податкові та митні органи) – гарантують дотримання законності у сфері захисту фінансових інтересів держави, не виконують концептуальних чи розпорядчих функцій, але забезпечують правовий контроль, мають специфічну форму впливу – попередження, припинення і подолання правопорушень, несуть відповідальність не лише за порушення закону, а й за правильність своїх дій у межах контрольних процедур; 4) допоміжні суб'єкти – громадяни та громадські об'єднання, які діють як незалежні учасники процесу забезпечення фінансової безпеки, їх правове становище визначається Конституцією України та спеціальним законодавством, вони не мають владних повноважень, а впливають на сферу фінансової безпеки через аналітичну, консультативну, експертну діяльність, захищають фінансову безпеку через захист власних законних інтересів, реалізують своє право на участь у державних справах як елемент громадянського суспільства, самостійно обирають напрями діяльності без чітко визначеної компетенції, не несуть юридичної відповідальності за неефективність своєї діяльності, що знижує рівень обов'язковості їх внеску, але не нівелює його суспільного значення. Таким чином, забезпечення фінансової безпеки в Україні здійснюється багаторівнево, із залученням як органів державної влади, так і громадянського суспільства, кожен з яких відіграє специфічну, але важливу роль у цьому процесі [1, с. 74].

О.О. Бригінець наголошує, що забезпечення фінансової безпеки на кожному рівні здійснюється за допомогою відповідних правових актів через реалізацію повноважень конкретних суб'єктів. Основним суб'єктом, який забезпечує вітчизняну економічну безпеку, виступає сама держава в особі державного апарату, яка здійснює свої функції у цій сфері суспільних відносин через органи законодавчої, виконавчої та судової гілок влади. У системі фінансової безпеки держави визначальну роль відіграють національні економічні інтереси, їх пріоритети. На погляд вченого, склад суб'єктів, які забезпечують фінансову безпеку держави, можна виокремити три категорії: державні органи (органи загальної компетенції – Президент України та Верховна Рада України, а також органи спеціальної компетенції – Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, Національний банк України, Рахункова палата України, Державна фіскальна служба України, Державна аудиторська служба України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку); юридичні особи інших форм власності, які беруть участь у фінансовій системі держави; фізичні особи. Підтримуємо позицію О.О. Бригінця щодо доцільності ухвалення спеціального закону – Закону України «Про основи фінансової безпеки України». На думку вченого, такий нормативний акт дозволить нормативно визначити ключові поняття та категорії, які наразі залишаються нечіткими або зовсім не врегульованими у чинному законодавстві вищого рівня. Прийняття цього закону створить підґрунтя для: чіткого визначення адміністративно - правового статусу суб'єктів, що забезпечують фінансову безпеку; формування цілісної державної політики у сфері фінансової безпеки; законодавчого врегулювання механізмів

контролю за реалізацією заходів із забезпечення фінансової безпеки, що є одним із ключових аспектів у цій галузі [12, с. 156].

А.Ю. Семеног до суб'єктів системи управління фінансовою безпекою держави відносить: Президента України; Верховну Раду України; Кабінет Міністрів України; Раду національної безпеки і оборони України; міністерства та інші центральні органи виконавчої влади; Національний банк України; Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку; суди загальної юрисдикції, прокуратуру України; місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування; Службу безпеки України; Державну фіскальну службу України [13, с. 118].

А. Калашник з метою формування чіткого переліку суб'єктів, відповідальних за забезпечення фінансової безпеки, пропонує власну класифікацію суб'єктів фінансової безпеки відповідно до характеру та обсягу їхніх повноважень: 1) Суб'єкти загальної компетенції – це органи державної влади, що розробляють стратегії, встановлюють нормативні орієнтири, здійснюють контроль за реалізацією заходів у сфері національної (в тому числі й фінансової) безпеки. Безпекова діяльність для них не є основною, але становить частину загального спектру повноважень. До цієї групи належать: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Національний банк України, судова влада, Національне антикорупційне бюро України тощо. 2) Суб'єкти спеціальної компетенції. До цієї категорії входять органи, які мають пряме функціональне призначення щодо запобігання загрозам, нейтралізації ризиків і ліквідації наслідків у сфері національної безпеки. Вони діють на підставі чітко визначеного законодавством алгоритму. Це, зокрема: Рада національної безпеки і оборони України, Міністерство внутрішніх справ та його підрозділи, Міністерство оборони, Збройні Сили України, Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів, Бюро економічної безпеки тощо. 3) Допоміжні суб'єкти. До цієї групи належать інституції, створені для виконання окремих завдань у сфері безпеки, часто на добровільній основі. Це можуть бути волонтерські організації, громадські об'єднання та інші суб'єкти громадянського суспільства, які долучаються до ініціатив, спрямованих на підтримку національної безпеки. Наприклад, волонтерські структури беруть активну участь у посиленні обороноздатності держави та наданні допомоги населенню в кризових умовах, що є важливим компонентом внутрішньої і зовнішньої безпеки України [14, с. 250].

О.М. Резнік пропонує розглядати адміністративно-правовий статус державних органів як суб'єктів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку держави, через систему основних складових. На його думку, до такої структури мають входити: 1) мета, завдання та функції органів, спрямовані на гарантування фінансово-економічної безпеки України; обсяг компетенції та повноважень, якими ці органи наділені для виконання своїх функцій; організаційно - штатна структура відповідних інституцій; юридичні механізми гарантування їхньої діяльності та встановлена юридична відповідальність. Вчений підкреслює важливе розмежування понять: компетенція – це сфера діяльності певного органу, а повноваження – це сукупність прав і обов'язків, які надаються законодавством для реалізації завдань у межах цієї компетенції. До прикладу, правоохоронні органи як суб'єкти фінансово-економічної безпеки мають компетенцію у сфері запобігання, виявлення та припинення протиправних дій, що загрожують економічним і фінансовим інтересам держави. Для реалізації цих функцій законодавство наділяє їх низкою ключових повноважень, серед яких, зокрема, право здійснювати досудове розслідування та право офіційно запитувати необхідну інформацію [15, с. 138].

Висновки. Отже, суб'єкти фінансової безпеки становлять собою багаторівневу систему, до якої входять як органи державної влади, так і громадянське суспільство, проте кожен з вказаних суб'єктів відіграє специфічну, але важливу роль у цьому процесі забезпечення фінансової безпеки держави. Вважаємо за доцільне суб'єктів фінансової безпеки держави виокремлювати в наступні групи: 1) концептуальні суб'єкти фінансової безпеки держави (Президент України, Верховна Рада України, Рада національної безпеки та оборони України), які мають специфічний конституційно - правовий статус, який передбачає можливість вирішувати комплекс питань загальнодержавного значення, формують доктрину фінансової безпеки, формують засади державної політики у сфері фінансової безпеки, приймають акти, які мають особливу юридичну силу; 2) розпорядчі суб'єкти фінансової безпеки держави (Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, Служба Безпеки України, Національний банк України) – беруть участь у формуванні державної фінансової стратегії та відповідають за її практичну реалізацію; 3) контролюючі суб'єкти фінансової безпеки держави (суди загальної юрисдикції, прокуратура України, Національне антикорупційне бюро України, податкові та митні органи), які забезпечують контроль та нагляд у сфері фінансової безпеки держави, метою якого, є забезпечення законності та дисципліни у сфері захисту фінансових інтересів держави; 4) допоміжні суб'єкти фінансової безпеки держави (громадяни та громадські об'єднання), які діють як незалежні учасники процесу

забезпечення фінансової безпеки, а саме виконують функції незалежного спостерігача та мають можливість опосередковано впливати на діяльність інших учасників системи забезпечення фінансової безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Томчук О.В. Характеристика правового статусу суб'єктів фінансової безпеки України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2019. Вип. 38. С. 71–74.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4465> (дата звернення: 28.06.2025).
3. Про Рахункову палату: Закон України від 02.07.2015 року № 576-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19> (дата звернення: 28.06.2025).
4. Колодізев О.М., Середіна А.В. Державна система управління фінансовою безпекою України та правові засади її функціонування. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2010. Т. 30. С. 383–398.
5. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 05.03.1998 року № 183/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 29.06.2025).
6. Положення про Міжвідомчу комісію з питань фінансової безпеки при Раді національної безпеки і оборони України: указ Президента України від 07.05.2001 року № 294/2001. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/294/2001> (дата звернення: 30.06.2025).
7. Про Національний банк України Закон України від 20.05.1999 року № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#n109> (дата звернення: 28.06.2025).
8. Про органи місцевого самоврядування: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення: 29.06.2025).
9. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 року № 586-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14> (дата звернення: 30.06.2025).
10. Мельник В.І. Система суб'єктів забезпечення фінансової безпеки України. *Правові горизонти*. 2018. Вип. 12 (25). С. 35–41.
11. Ревак І.О. Об'єкти та суб'єкти фінансової безпеки – базові складові системи фінансової безпеки держави. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2010. № 29. С. 54–57.
12. Бригінець О.О. Правове забезпечення фінансової безпеки України. дис.... докт. юрид. наук: 12.00.07. Ірпінь 2017 464 с.
13. Семенов А.Ю. Сутність та значення фінансової безпеки держави. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Економічні науки». 2018. Вип. 29, Ч. 2. С. 117–120.
14. Калашник А. Система суб'єктів адміністративно-правового реагування на виклики та загрози національній безпеці України: їх повноваження та взаємодія. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. Спец. випуск № 1 (132) «Права людини та правоохоронна діяльність в умовах воєнного стану». С. 249–255.
15. Резнік О.М. Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України: дис.... докт. юрид. наук: 12.00.07. Суми, 2019. 509 с.